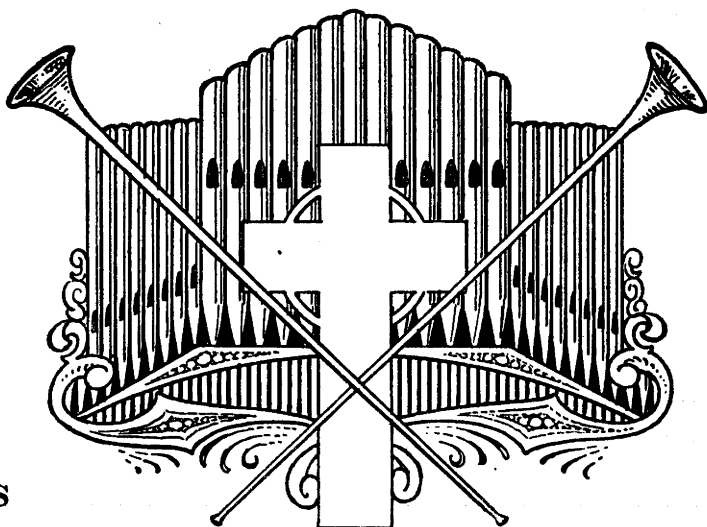

TIDSKRIFT FÖR KYRKOMUSIK OCH SVENSKT GUDSTJÄNSTLIV

MARS

1927.

UNDER MEDVERKAN AV

PROFESSOR OTTO OLSSON, STOCKHOLM, MUSIKDIREKTÖR SVANTE SJÖBERG, KARLSKRONA
SAMT KOMMINISTERN, TEOL. LIC. KNUT PETERS, HÄSTHOLMEN

UTGIVEN AV KOMMINISTER ARTHUR ADELL, STJÄRNORP

REDAKTIONENS ADR.: STJÄRNORP, RT. 4 A. EXPEDITIONENS ADR.: GLEERUPS FÖRLAG, LUND

Innehåll:

Professor G. Aulén, Lund: Musikaliska Akademien och det kyrkomusikaliska examensväsendet. — Komminister A. Adell, Stjärnorp: Gudstjänst. — Docent G. Lindberg, Upsala: Liturgisk-kyrkomusikaliska strävanden i Nordens kyrkor. II. — Kyrkoherde G. Bokander, Stockholm, och professor Y. Brillioth, Åbo: Individuella kalkar. — Komminister K. Peters, V. Tollstad: Den Heliga Nattvarden. — Recensioner. — Meddelanden. — Från stiftet. — Nyutkommen litteratur. — Musikbilaga: Musikdirektör H. Cederwall, Norrköping: Preludier för påskhelgen (till koralerna N:ris 104, 105 och 109). — J. S. Bach: Fughetta över melodien till sv. ps. 105.

LUND, C. W. K. GLEERUPS FÖRLAG

Pren.-pris 4:50.

Innehållsförteckning.

Uppsatser.

	Sid.
<i>A. Adell</i> : Handboksreformen	27
— » — Gudstjänst	35
— » — Högmässan	51, 65
— » — Inför kyrkosångsmötet	145
<i>F. M. Allard</i> : Församlingssångens konstituerande moment	97
<i>A. Allwohn</i> : Liturgiska reformsträvanden i det evangeliska Tyskland	114, 137
<i>G. Aulén</i> : Musikaliska Akademien och det kyrkomusikaliska examensväsendet....	33
— » — Handboksreformen (diskussionsinlägg)	190
<i>O. Björstedt</i> : Kantorsfrågans nuvarande läge	67
<i>G. Bokander</i> : Individuella kalkar	40
<i>Y. Brilioth</i> : Individuella kalkar	41
— » — Skriftermål och skriftetal	112
— » — Handboksreformen	177
<i>M. Fornander</i> : Svensk kyrkomusik i Tyskland	140, 155
<i>D. Glimborg</i> : Introitus- och gradualcyklarna	124
<i>B. Haglund</i> : Passionsmusik i Stockholm: Bachs Matteuspension	71
<i>A. O. T. Hellerström</i> : Den anglikanska gudstjänsten	104, 131, 148
<i>G. Lindberg</i> : Liturgisk-kyrkomusikaliska strävanden i Nordens kyrkor	22, 36
<i>O. Olsson</i> : Ny koralbok för norska kyrkan	17
— » — John Morén	146
<i>K. Peters</i> : Psalmvalet vid högmässan: II. Gradualpsalmen	10, 58, 74
— » — Den Heliga Nattvardens	42
— » — Till frågan om perikopsystemets uppkomst	55
— » — Om nattvardens liturgiska utgestaltung	86
<i>A. Qvarnström</i> : Dopritualet	153
<i>G. Rosendal</i> : Om sakristians helgd	72
<i>D. Rudin</i> : Historiens vittnesbörd om musiken i gudstjänsten	1
— » — Orgeln och den gudstjänstliga musiken	18
<i>A. Runbäck</i> : Introitus- och Gradualpsalmerna	152
<i>S. Sjöberg</i> : Kyrkokören	81
— » — Handboksreformen	186
<i>L. I. Wahlman</i> : Svenska Margaretakyrkan i Oslo (genmåle)	57
<i>H. Weman</i> : Kyrkomusikfesten i Stockholm 13—15 nov. 1926	5
<i>K. M. Westerberg</i> : Svenska Margaretakyrkan i Oslo.....	24
<i>D. Åhlén</i> : Passionsmusik i Stockholm: Schütz' Matteuspension	70

Redogörelser och större meddelanden.

<i>Sjätte allmänna svenska kyrkosångsmötet</i> : Inbjudan	49
Meddelanden och program	76, 129, 158
Mötesredogörelse	161
Jfr i övrigt	95, 145, 177, 192
<i>Kyrkosångens vänner</i>	27, 59

	Sid.
<i>Sveriges allm. organist- och kantorsförening</i>	28
Linköpingskretsen	29
Lundakretsen	126
<i>Sveriges Kyrkosångsförbund</i>	29, 92
<i>Strängnäs, kyrkosångarförbund</i>	63
<i>Vesper i radioprogrammen</i>	14
<i>Examina vid Musikkonservatoriet</i>	15
<i>Prenumerationsanmälan</i>	16, 192
<i>Sången i söndagsskolan</i>	47
<i>Jubilerande kyrkokörer: Karlskrona</i>	63
Maria kyrkokör i Stockholm	79
<i>Koranordningen i Linköpings domkyrka</i>	79
<i>Större utrymme för kyrkokörer å orgelläktaren</i>	127
<i>Svensk högmässa i Frankfurt a. M.</i>	78, 144
<i>Svensk orgelkonsert i Frankfurt a. M.</i>	159
<i>Kreuzkörens i Dresden 700-års jubileum</i>	15
<i>Kyrkomusikskolor i Tyskland</i>	47
<i>Liturgiska och kyrkomusikaliska kongresser i Tyskland</i>	92
<i>Gosskör vid Vor Frelser Kirke i Oslo</i>	79
<i>Handboksrevisionen i England</i>	47
<i>Kyrklig sångfest i Kristinestad i Finland 25—26 juni 1927</i>	46

Recensioner.

<i>A. Adell: Julboken 1926</i>	13
— » — Julhelg för svenska hem	14
— » — Hymnserien för kyrkokörer	45, 78
— » — T. Strand, Uppslagsbok och Matrikel över organister i Linköpings stift..	62
— » — G. Lizell, Det nya handboksförslaget	77
— » — Lunds domkyrkas körsånger	78
— » — Psalmbokseditioner	142
— » — Smend, Vorträge und Aufsätze	157
— » — Anslag för kyrkans vapenhus.....	158
<i>Y. Brilioth: S. Stadener, Skriftermål och skriftetal</i>	112
<i>K. Peters: Y. Brilioth, Nattvarden</i>	42
— » — H. Grisar, Das Missale im Lichte römischer Stadtgeschichte	55
— » — Samlaren, årg. 7	94
— » — Kyrkohistorisk årsskrift, årg. 26	94
— » — Smend, Handagende	95
— » — Der deutsche Dom.....	125
<i>G. Rosendal, Adell och Peters, En liten bönbok; Vid vår kyrkogång</i>	72

In Memoriam.

Musikdirektör <i>Oscar Sandberg</i> , Stockholm.....	13
--	----

Musikbilaga.

	Häfte.
<i>J. S. Bach: Fughetta över melodien till sv. ps. 105</i>	3
<i>H. Cederwall: Preludier för påskhelgen (koralerna 104, 105 och 109)</i>	3
— » — Det är en kostelig ting	11, 12
<i>J. Morén: Motett</i>	6
<i>D. Olsson: Den signade dag</i>	11, 12
<i>O. Olsson: Preludium till sv. ps. 298</i>	6

THE
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF TORONTO
130 St. George Street
Toronto, Ontario M5S 1A5

Musikaliska Akademien och det kyrkomusikaliska examensväsendet.

Att det kyrkomusikaliska examensväsendet i vårt land är i behov av en grundlig omläggning är ingen hemlighet. Man behöver icke — såsom författaren av dessa rader — ha haft det tvivelaktiga nöjet att under årens lopp handlägga ett otal klagomål rörande tillsättningar av organist- och kantorsbefattningar för att komma underfund med att det nuvarande sakernas tillstånd är oefterrättligt. Det är tacknämligt, att Musikaliska Akademien framlagt ett omsorgsfullt genomtänkt förslag till åstadkommande av bättre ordning.

Musikaliska Akademiens huvudtanke är, att det bör införas tvenne olika slags organistexamina, en högre och en lägre. Den förstnämnda skulle avläggas vid musikkonservatoriet i Stockholm, den senare på olika håll i »landsorten», men under långt skarpare kontroll än hittills. Examinatorer för lägre organistexamen skulle utses av Musikaliska Akademien. Därjämte skulle vid alla dylika examina närvara tvenne av Musikaliska Akademien utsedda censorer förutom ett — såsom hittills — av vederbörande Domkapitel utsett ombud. Dessa lägre organistexamina skulle förrättas under tiden mellan den 1 juli och den 31 augusti.

Att det åvägabringas större enhetlighet och skarpare kontroll än som nu är fallet vid de runt om i landet förekommande organistexamina är icke bara önskvärt utan rentav nödvändigt. Som det nu är uppsöka examinanderna, naturligt nog, med förkärlek sådana examinators, som fått rykte om sig att vara »lätta». Denna trafik har kastat ett visst löjets skimmer över hela

examensväsendet och omöjliggör i själva verket varje rättvist bedömning av de avlagda examinas faktiska värde. Det finns ingen som helst garanti för att ett och samma examensbetyg garanterar ens något så när samma kvalifikationer. Därmed komma de elementäraste förutsättningarna för åstadkommandet av ett något så när rättvist beföringsväsende att saknas. Det hela är ingenting annat än kaos.

De av Musikaliska Akademien föreslagna åtgärderna synas kunna leda till en avsevärd förbättring av detta oefterrättliga läge — jag tänker här både på de tvenne olika slagen av organistexamina och på den skärpta kontrollen över de examina, som alltför skulle kunna hållas runt om i landet. Några reflexioner må emellertid tilläggas beträffande sådana punkter i Akademiens förslag, som ha ett mera allmänt intresse.

Det synes mig i hög grad önskvärt, att de platser, där lägre organistexamen må kunna avläggas, icke må bli alltför många. För närvarande äro de utan tvivel *alltför* många. Det skulle förmodligen vara fullt tillräckligt, om antalet begränsades till exempelvis sex eller sju — varibland under alla omständigheter Göteborg samt Lund eller Malmö. En dylik inskränkning synes med nutida kommunikationer icke kunna erbjuda några alltför oöverbanneliga svårigheter — allra helst som det visat sig, att med den nuvarande anordningen inga avstånd synas vara oöverkomliga, då det gällt att uppsöka examensställen, vilka ansetts vara önskvärda.

Uppgiften att utse vederbörande examinators för lägre organistexa-

men skall enligt förslaget läggas i Musikaliska Akademiens hand. I själva verket torde väl ingen annan myndighet kunna komma ifråga. Den största vikt ligger givetvis på att dessa examinatore äga i alla avseenden fullgoda kvalifikationer. Möjligen borde förordnandet endast givas på vissa år, exempelvis fem. Man må uttala den förvissningen, att Musikaliska Akademien sorgfälligt skall vaka över, att inga andra utses än sådana, som *på ett allsidigt sätt* uppenbarligen dokumenterat sig såsom synnerligen framstående kyrkomusiker.

Att Musikaliska Akademien utövar censur vid dessa lägre organistexamina är oundgängligen nödvändigt, om verkligen den eftersträfvade enhetligheten och den önskvärda skärpta kontrollen skola kunna vinnas. Det förefaller mig dock, som om det möjligen skulle kunna räcka med *en* censor i stället för nu föreslagna tvenne. En punkt, som också kunde diskuteras, är den föreslagna tiden för dessa examinas avläggande. Att anställa examina under sommarmånaderna juli och augusti är tämligen avvikande från svensk praxis och kommer antagligen att stöta på en hel del svårigheter. Det förefaller som om tiden skulle vara mindre lämplig för alla parter — utom möjligen för Musikaliska Akademiens censorer.

En viktig punkt i förslaget är frågan om den kompetens, som de olika organistexamina skola medföra. Det synes mig, som om Musikaliska Akademien här såge saken väl skematiskt. Dess förslag är, att högre organistexamen skulle krävas för organist- och kantorsbefattningar i stad med mera än 3,000 invånare eller i landsförsamling med mera än 5,000 invånare. Det förefaller, som om även andra synpunkter än invånarantalet skulle

kunna komma i betraktande vid gränsregleringen mellan den lägre och den högre organistexamens kompetensområden. Man skulle även kunna tänka sig, att exempelvis en högre lön — oberoende av invånarantalet i församlingen — skulle kunna tjäna som grundval för kravet på högre organistexamen. En sådan bestämmelse skulle möjligen kunna föranleda församlingarna till ökat intresse för högre organistlöner. I varje fall vore dylika bestämmelser mera ägnade att tillgodose det kyrkomusikaliska intresset än Musikaliska Akademiens nakna invånarensiffror.

Till sist vill jag säga, att jag icke gärna kan betrakta de här av Musikaliska Akademien föreslagna åtgärderna annat än som provisoriska. De innebära visserligen en betydlig förbättring i förhållande till det nuvarande läget, men de kunna knappast anses giva någon slutgiltig lösning av de utomordentligt svåra frågorna om organistutbildningen i vårt land. Någon verklig lösning av dessa frågor torde icke kunna sägas vara vunnin, förrän det upprättats ett antal organist- och kantorsskolor i vårt land. Det är nämligen icke nog, att det sörjes för kontrollerad examiantion. Ännu viktigare är, att det sörjes för en vederbörligen kontrollerad och effektiv undervisning. Antalet av sådana organist- och kantorsskolor behöfde icke vara stort. Det skulle förmodligen räcka med tre — jag tänker mig en i Göteborg, en i Lund och en i Norrland. Kunde en dylik anordning så småningom komma till stånd, så skulle den utan tvivel komma att betyda ofantligt mycket för kyrkomusikens ställning i vårt land, och den segslitna frågan om organistutbildningen skulle då, synes det mig, ha fått en tillfredsställande lösning. *Gustaf Aulén.*

Gudstjänst.

Gudstjänst: med Luther se ju vi evangeliska kristna hela livet under gudstjänstens synvinkel — och då är den rätta gudstjänsten vår tro. Men därjämte bruka vi ordet i den inskränkta bemärkelsen av Kristi församlings umgänge med levande Gud. Det är här fråga om umgänge *med Gud*. Därav hämtar gudstjänsten och allt som finns i gudstjänstrummet sin höghet. Den försvinner och förbytes i trivialitet och småtrevlighet, när gudstjänsten, sitt namn till trots, sjunker ned till en sällskaplig samvaro människor emellan.

Gudstjänst är *Kristi församlings umgänge med Gud*. Därav hämtar den sin objektivitet. Det är inte blott enskilda människor, som samlats i Guds hus, utan Kristi församling. Subjektiva tycken, uppjagade känslöstämningar, som kunna fattas allenast i ensartade ögonblick i människolivet, höra ej här hemma.

Men gudstjänsten är ock de övermåttan dyrbara *människosjälarnas umgänge med Gud* och hjärtats Herre och Konung. Det är här fråga om evighetsvarelser, som med hjärtats hela längtan sträcka sig efter Guds rike, som vilja se sina liv belysta i ljuset från ovan. Härav får gudstjänsten sitt innerliga allvar.

Två ting måste vi alltså i vår gudstjänst hålla medvetna för oss: här äro vi församlade under den Allseendes öga, och: här äro runt omkring oss själar, som höra Kristus och hans församling till.

Därav följa ytterligare två ting, som belysa gudstjänstens allmänna väsende: den är å ena sidan *den levande Gudens röst* till levande och döda själar. Gud själv handlar här — Gud själv talar. Gudstjänsten är

ett bevis på Guds nåd, Guds erbjudande, Guds uppenbarelse. Den är ordet om Guds helighet och oföränderliga kärlek. Den är detta redan genom sin alltjämt fortsatta tillvaro. Vad betyder det, att kyrkans klockor kallat till gudstjänst oavbrutet — söndag efter söndag — på många håll i vårt land under 900, ja 1,000 år? Släkterna hava avlöst varandra. Det ena har sett det andra växa upp för att bäddas ned till gravens vila. Men under allt detta ha klockorna kallat, kanske samma gamla klockor. Och släkterna hava kallats till gudstjänst, alla skulle de, så länge jordelivet varade, ställas inför Gud, mottaga Guds eget ord och ur det samma hämta kraft till väckelse och till helgelse, till fostran fram till fullmognad och inväxande i de heligas gemenskap. *Gud bjuder i gudstjänsten uppbyggelse.*

Men gudstjänsten är ock Kristi församlings *tillbedjan* inför levande Gud. Visserligen äro stadierna, på vilka själar i församlingen befinna sig, skilda. Där sitter nybörjaren i börens skola. Han har ett ovisst hjärta, som endast stapplande kan sucka: »Abba, Fader». Bredvid honom sitter den med bönen och tillbedjan väl förtrogne. Han gjuter ut sitt hjärta inför sin Gud. Men hos dem båda bor tillbedjans Ande. Och de förnimma, att tillbedjan är deras förmån och uppgift i Herrens hus. Då Kristi församling av Andens tillskyndan kommer tillstädes, då förenas den för att frambära ett börens offer i Herrens hus, inför Herrens ansikte. I Kristi församling kan börens låga aldrig få slockna. — Tillbedjan är alltså själens rätta inriktning under gudstjänsten. Tillbedjan är den tillbörliga begynnelsen — den är

ock den enda rätta sinnesstämning-
en, när gudstjänsten ändas. Kan
det överhuvudtaget kallas för guds-

tjänst, som vi upplevat, om det ej
utlöser tack och tillbedjan?

A. Adell.

Liturgisk-kyrkomusikaliska strävanden i Nordens kyrkor.

II.

(Forts. fr. föreg. nummer).

De senare strävandena på det liturgisk-musikaliska området söka sig emellertid nu mer och mer målmedvetet tillbaka till äldre, gregorianska former. Utvecklingen i den närmaste tiden torde ock komma att gå i den riktningen, tack vare framför allt Thomas Laub's insats. Flera både kyrkomän och liturgiker hava efterföljt honom och yrkat på en energisk återgång till äldre tradition. Man har också lyckats fostra en begynnande riktning med känsla för det i liturgisk mening värdiga. Därvid är det förnämligast till reformationstidens klassiska verk, man söker sig tillbaka. De-tempore-principen, som under tiden gått förlorad, såsom förut påpekats, vill man åter söka göra gällande, icke blott för högtidsdagar utan även för kyrkoårets olika tider.

Med begagnande av de äldre danska liturgiska källorna, främst Jesperssens Graduale, har t. ex. docenten Abrahamsen sökt uppställa en efter sådana principer reformerad gudstjänstordning. Han yrkar på att, med återgående till Deutsche Messes princip, de gamla liturgiska psalmerna med sin rytmiska melodi åter uppletas och få sin bestämda plats i mässan och kyrkoåret. Vidare föreslås, att introitus, kyrie, gloria, credo och agnus dei alternativt med dansk psalm må kunna utföras med gregoriansk musik, collecta, epistel och evangelium på gregorianska lektionstoner. Det är

särskilt det fulla återinförandet av Ordinarium Missae, som ligger denne författare om hjärtat. Men med dess återvinnande menar han, att jämväl hela den rika kyrkliga konstmusiken skall kunna återupptagas som ett levande moment i gudstjänsten. Det gamla mässbegreppet skulle sålunda återvinnas. I sammanhang härmed göres behovet av prästers och organisters utbildande i cantus gregorianus, i dess egenart samt i de gamla kyrkotonarterna starkt gällande. I den fortsatta diskussionen hava emellertid även röster höjts för den gamla principens bibehållande i vad angår ersättande av gregorianska liturgiska moment med evangeliska psalmer.

Vända vi oss så till frågan om psalmmelodierna, så finna vi här samma brokiga mångfald av olika praxis som i fråga om mässmelodierna: den utjämnade psalmmelodien i Berggreens koralbok, psalmer i modern Liedform, romancepsalmer i Barnekows Koralbog och slutligen vulgära amerikansk-engelska melodier i »Menighedernes Melodier», utgivna av Wilh. Hansen.

Den man, som också här gjort en betydande insats, ja, i en hel mansålder stritt för återinförande av de gamla rytmiska koralerna är Thomas Laub. Av hans verk må nämnas: Om Kirkesangen, Köpenhamn 1887, vilken i en 2:dra omarbetad upplaga utkom 1920 under titeln »Musik og Kirke»; Kirkemelo-

dier 1891 m. fl. Han har vunnit många anhängare både bland präster och kyrkomusiker, men hans koralbok: »Udvalg af Salmemelodier i Kirkestil» kan dock knappast sägas ha funnit någon allmännare användning. Man har i Danmark haft förmånen äga flera framstående koralkompositörer, av vilka må nämnas t. ex. J. P. E. och Ernst Hartmann, Gade, H. och G. Matthi-son-Hansen o. s. v.

Man står i Danmarks kyrka för närvarande i många avseenden oviss och spörjande inför frågan om utvecklingen på det liturgiska och kyrkomusikaliska området. En faktor, som i viss mån gör läget osäkert, är att den nuvarande demokratiska kyrkoförfattningen strävar att lägga all avgörelse, även i dessa frågor, i menighetsrådets händer.

Norge.

Den norska kyrkans liturgi var naturligtvis ända till skilsmässan från Danmark gemensam med detta lands. Den vilade sålunda på Ritualen 1685 (altarboken 1688). Musiken hade sina rötter i Jesperssens och Kingos Gradualer. Liturgien var, som nämnts, musikaliskt fattig. År 1889 infördes en ny altarbok med rikare liturgi, vilken mera närmade sig till reformationstidens liturgi. Musiken till denna utarbetades av organisten och kantorn i Kristiania Chr. Cappelen. Denna nya liturgi infördes emellertid endast i de kyrkor, som så önskade.

Mässboken av Cappelen innehåller fullständiga noter till kyrkoårets kollekter samt övriga partier, som av prästen skola sjungas: gloria, salutationer, prefation, instiftelseorden, Fader vår och Välsignelsen.

Musiken är hämtad delvis från Luthers Deutsche Messe och andra reformatoriska agendor, t. ex. Jus-

tus Jonas' Agenda, dels utgöres den av varianter av dessa melodier. Någon de-tempore-princip finnes icke — ett enda alternativ för salutationerna förekommer t. ex. Vid utarbetandet av mässmusiken begagnade sig Cappelen av K. Lindemans förut utgivna mässbok.

Med altarboken av år 1920 har Norges kyrka fått en mera fyllig gudstjänstordning, anslutande sig till reformatoriska förebilder. Anmärkas bör, att laudamus eller dess ersättning Allene Gud utföres blott på de stora högtidsdagarna. Denna altarbok har införts i alla kyrkor genom lag. Musiken, en revision av den i Cappelens mässbok förekommande, utarbetades av en av departementet på initiativ av Norges organistförening tillsatt kommitté av 2 teologer och 3 organister. Den harmoniska dräkten gavs av organisten i Bergen, Lars Særaas. De-tempore-principen har emellertid ej heller här funnit något beaktande med undantag för de stora högtiderna. Så förekomma t. ex. endast två alternativ för vissa partier. Den norska mässmusiken har emellertid nyligen varit föremål för ytterligare revision. Dr. O. M. Sandvik har utarbetat en ny mässbok, fullständig för hela kyrkoåret, med ackompanjemang av organisten R. Steenberg.

Koralböcker erhöill Norge i äldre tider likaledes från Danmark. Dessa fingo dock största inflytandet i städer och på större orter, där man hade orgel. Koralböckerna av N. Schiöring (1783) och H. O. C. Zinck (1801) gällde, ända tills A. O. Lindemans koralbok utkom (1838). Den blev genom kungligt beslut auktoriserad till uteslutande bruk vid gudstjänsterna i Norges kyrkor. Härigenom hade Norge fått sin Haeffnerska koralbok med utjämnad rytm. Jämväl från Norge om-

talas den kamp, det nya sångsättet fick föra mot den äldre, rytmiskt livfullare traditionen. Sonen till O. A. Lindeman, Ludv. Lindeman, sökte införa vissa modifikationer med punkteringar, men råkade i strid om principerna härför med Joh. Behrens, som mycket ivrade för införande av koralerna i deras ursprungliga, rytmiska form. I pressen fördes striden med skärpa från båda hållen. Lindeman avgick tills vidare med seger, och hans koralbok blev 1877 auktoriserad. Den Behrenska riktningen har dock stadigt gått framåt i Norge och vunnit allt flera anhängare. Lindemans koralbok var emellertid den enda auktoriserade i statskyrkan. Den är försedd med ett tillägg för Hauges psalmbok, som ännu användes i vissa församlingar. Nämnas bör också den koralbok, som 1878 utgavs av Erik Hoff, omfattande 5 psalmböcker (Hauges, Landstads, Evang. kristelige, Guldbergs, Kingos och psalmbok för den norsk-lutherske kirke i Amerika). Den närmar sig den Behrenska riktningen och måste anses vara ett ganska gott koralverk. Den fick emellertid vid sidan av den officiella koralboken ej någon större betydelse.

Både psalm- och koralbok har emellertid under den sista tiden varit föremål för revision. År 1908 fick stiftsprovst Gustav Jensen i uppdrag av departementet att utarbeta förslag till ny psalmbok. Hans förslag förelåg 1915, blev så kritiserat av kyrkliga auktoriteter och myndigheter och behandlades slutligen av en 7-mannakommitté med biskop Tandberg som ordf. Kommitténs förslag, som låg närmare Landstads psalmbok än Jensens, trycktes 1918. Detta förslag har

sedan varit föremål för revision av G. Jensen och kommittén samt efter Jensens och Tandbergs död av deras ersättare, pastor L. Koren och sogneprest J. H. Brochmann. I följd utkom psalmboken i sitt reviderade skick¹. Den innehåller 886 nummer.

Norges organistförening har även tagit initiativ för revidering av koralboken, och kommittén för den liturgiska musiken utvidgades till koralbokskommitté. Bland ledamöterna må nämnas biskop Jens Gleditsch (ordf.), dr. Sandvik (sekr.), organisterna L. Søråas, Peter Lindeman m. fl. Hur stort intresset för detta arbete varit, framgår bl. a. därav att kommittén mottog ej mindre än 600 nya melodier, som från olika håll insänts. Dessa ha prövats och siktats, och många av dem äro av god kvalitet.

De principer, som följdes vid arbetet, synas kunna sammanfattas sålunda:

1) Alla goda äldre melodier bibehållas men få i viss utsträckning igen sin äldre rytmiska form.

2) Lindemans melodier bli sörjade och de mindre värdiga utgallrade.

3) Goda och stilrena folkmelodier av »kyrklig» karaktär komma till användning i stor utsträckning.

4) Man söker så mycket som möjligt undgå de mindervärdiga melodier, som följt de andliga sångerna åt. Denna sista punkt torde i synnerhet komma att väcka strid i Norge såväl som i Sverige.

Ett karaktäristiskt drag i denna nya koralbok, som också nyss utkommit, är att här i likhet med vad fallet varit i Finland den nationella folkmelodiskatten i så hög grad utnyttjats. Det lär ej heller kunna förnekas, att detta i många fall

¹ M. B. Landstads Kirkesalmbok, revideret og forøket. Oslo 1926.

skett med stor framgång. Tjugofem sådana melodier finnas i den nya koralboken. Några melodier av engelskt ursprung äro också upptagna. Bland kompositörerna för nya melodier märkas bl. a. namnen Grieg, Sinding och Chr. Lindeman samt från Sverige Widéen. Harmoniseringen har verkställts av kompositören Eyvind Alnæs. Överhuvud synes detta koralarbete i hög grad hava omfattats med intresse även bland landets fackmusiker och kompositörer.

Då man i Norge synes sakna närmare lagbestämmelser angående kyrkomusikaliska förhållanden, spelar sålunda det enskilda initiativet en större roll än t. ex. i Sverige. Intresset för liturgi synes i Norge vara mycket levande. Väckandet av det samma torde till viss grad få tillskrivas impulser från Sverige. För liturgiska gudstjänsters införande hava isynnerhet pastor A. Fasmer-Dahl och organisten L. Søråas varit verksamma. Den förre har utarbetat en fullständig serie vesprer för kyrkoårets tider. Av innehållet synes framgå, att detta arbete rönt inflytande från det Morénska vesperalet hos oss. Någon närmare avslutning till den gamla vesperordningen uppvisa de icke utan utgöra en tämligen fri sammansättning av de olika musikaliska momenten. Även solosång med obligatviolin (uppståndelsearian: Jag vet, att min förlösaress lever) förekommer (i påskvesperen).

Det är förnämligast i de större städerna, som dessa liturgiska gudstjänster vunnit insteg: i Bergen genom Søråas, i Kristiania genom pastor Lexow-Breck och dr. Sandvik (lärare i mäss- och kyrkosång)

samt i Trondhjem genom domkyrkoorganisten Kr. Lindeman.

I Norges kyrka synes man för närvarande uppleva en kyrkomusikalisk vartid, som ger goda löften för framtiden. Intresset för liturgi och kyrkomusik är starkt och i stigande. Här som i Sverige är det en frukt av långvarigt, troget förberedelsearbete av några entusiastiska ivrare. Betydelsefull har den insats varit, som Norges organistförening, stiftad 1904, med dess ledare sedan 10 år, L. Søråas, gjort. Ända till mitten av 1800-talet måste man hämta organister från utlandet (Tyskland, Danmark). Nu utbildas sådana både från Akademien i Bergen och från musikkonservatoriet i Trondhjem.

Organistföreningen har nu satt in sin kraft på att få nödvändiga lagbestämmelser, som reglera de kyrkomusikaliska förhållandena, samt att försöka åstadkomma en förbättring i de ännu i Norge dåliga ekonomiska villkor, varunder kyrkomusikerna arbeta. Måhända komma lagförslag under den närmaste tiden att framläggas. För landsorganister, som ej fått grundligare kyrkomusikalisk utbildning, anordnas fyra-månaders kurser för vissa erkända organister. Omkring ett 70-tal organister hava nu åtnjutit denna undervisning. Statsunderstöd på 8,000 kr. pr år har erhållits intill 1922, men indrogs då på grund av de svåra tiderna. För kyrkosångens befrämjande stiftades 1919 Forening for kirkemusik i Bjørgvins bispedømme, som i Bergen samma år anordnade det första kyrkosångsmötet i Norge. Denna förening har sedan följts av en för Oslo bispedømme.

G. Lindberg.

Individuella kalkar.

Med anledning av att den utomlands, särskilt i Tyskland, under de sista decennierna mycket livligt debatterade frågan om individuella kalkar vid nattvardsgång på sista tiden jämväl blivit aktuell hos oss, har redaktionen begärt några uttalanden i saken. Här nedan publiceras dels ett meddelande från kyrkoherden i S:ta Claras församling i Stockholm, G. Bokander, dels ett uttalande av professorn vid Åbo akademi Y. Brilioth.

I.

Pastor Olfert Ricard hade haft en ungdomsvecka med rikt givande föredrag varje afton i S:ta Clara överfyllda kyrka. Veckan skulle avslutas med nattvardsgång söndag afton, och Ricard hade förklarat sig vilja vara med. Men när han kom i kyrkan och fick se anordningarna, sade han: »Har ni gemensamhetskalk? Ja, då vill jag inte vara med. Sådant anse vi för griseri i Danmark». — Från den stunden släppte mig icke tanken, att det åtminstone i någon Stockholmskyrka borde för dem som så önska finnas individuella kalkar. Och varför ej just i vår kyrka? Genom kyrkorådets och församlingens välvilliga tillmötesgående blev också detta önskemål nått sistlidne höst.

Jag tror ej just på faran av att dricka ur gemensam kalk, isynnerhet när nödiga och möjliga försiktighetsmått vidtagas. Men faktiskt finns det människor, som känna obehag vid tanken på den, och som därav störas i sin andakt, kanske till och med bli borta från nattvarden. De vilja ej gärna annars dricka ur en bägare, som någon annan redan druckit ur. Skall det vara nödvändigt att göra detta just vid nattvarfsfirandet? Och om någon enda ärlig själ, som längtar efter att få deltaga i nattvardens enstående högtid, avhålls därifrån av snygghets- eller hälsoskäl, borde detta väl vara anledning nog att

försöka ett annat sätt för vinets distribuering.

Det är sant: den gemensamma kalken framför allt är ju symbolen för nattvarden såsom communion. Bli ej uttrycket för gemenskapen i nattvarden fördunklat genom införande av individuella kalkar? — Härtill kan svaras: gemenskapen i nattvarden kan aldrig bero på något yttre. Det är den gemensamme Frälsaren, Jesus Kristus, som med sin förlåtande kärlek smälter alla samman. Och dessutom: den gemensamma kalken användes i alla fall. Varje nattvardsgäst får vinet ur den gemensamma kalken, men övverräckt i en särskild bägare.

Något av det viktigaste vid denna form för distribuering är ju, att den ej på något sätt kommer att verka servering. Så kan lätt komma att ske. Och det skulle ju ej utan skäl kännas som en profanering av det heliga. Alla, som deltagit i nattvardsgång i vår kyrka efter införande av de individuella kalkarna, ha funnit, att den faran blivit lyckligt avvärjd.

Anordningen är följande. De små kalkarna äro på förhand placerade på en liten hylla, som är fäst vid insidan av altarrunden. Den är av oxiderad koppar, beklädd med refflat gummi. Såsom en ej alldeles oviktig detalj bör kanske nämnas, att kalkarna stå före användandet upp- och ned-

vända. Detta gör, att prästen ej kan riskera att taga någon, som redan använts. Den stora kalken har försetts med en insats, som gör det möjligt att ur den hålla vinet i småkalkarna utan att spilla. De smärre kalkarna äro till formen en förminskad upplaga av en vanlig nattvardskalk.

Vi ha för vår kyrka anskaffat 100 kalkar. Våra nattvardsgångar äro, tyvärr, i regel ej större än att detta antal väl räcker till. Vid skärtorsdagens nattvardsgång torde detta ej bli fallet. Då har jag tänkt mig, att diakonissan skulle mellan omgångarna gå innanför altarrunden och hämta de redan använda kalkarna för att skölja dem i sakristian. Hennes dräkt, hennes personlighet och hela det tankekomplex, som hennes åsyn väcker, göra, att hennes uppträdande ej gärna kan verka störande för andakten.

Priset på kalkarna är 17 kr. stycket vid leverans av 100 stycken. Insatsen kostade 95 kr. Men så är

ock allt av äkta silver. Man kan ju, om ekonomin sådant fordrar, även ha billigare material, t. ex. tenn.

Den enda olägenheten jag funnit med de individuella kalkarna är, att nattvardsgången tager längre tid, och att distribueringen blir betydligt mera tröttande på grund av den stora kalkens rätt mycket ökade tyngd.

Om någon så frågar, huruvida förändringen betytt någon ökning av nattvardsgästernas antal, så måste jag svara: nej, ännu har ingen sådan förmärkts. Det kan ju hända, att den kommer. I varje fall är jag och många med mig tacksam för den. Och till min förvåning har jag ej försport, att någon enda av kyrkfolket tagit anstöt av förändringen. Den har ej alls väckt någon sensation, vilket jag är mycket tacksam för, så mycket mera som jag nästan fruktat något sådant.

Gustaf Bokander.

II.

Anmodad att göra ett uttalande i fråga om bruket av »individuella kalkar», ber jag att få betona, att det här enligt min uppfattning endast gäller en praktisk anordning, som givetvis kan bedömas olika men aldrig kan få karaktären av en liturgisk principfråga. Att försöka göra den till en dylik vittnar om en betänklig brist på sinne för de rätta proportionerna. Ett i hög grad avskräckande exempel på hur detta kan ske erbjuder Spittas arbete »Die Kelchbewegung in Deutschland und die Reform der Abendmahlsfeier» (1904). Utom ett reformert betonat liturgiskt reformförslag (se härom mitt arbete »Nattvarden i evangeliskt gudstjänstliv», s. 244 f.) möter man här en in-

gående diskussion av aktens tekniska utgestaltung, som snarast verkar löjeväckande. Skulle allvarliga skäl föreligga att i Sverige uppta denna fråga till diskussion, är det därför i hög grad att tillråda, att denna så mycket som möjligt får förbli enskild. Kyrkans centrala kultakt får ej profaneras däri genom, att detaljerna vid dess anordning på ett sätt, som lätt blir osmakligt, skärskådas inför dagspressens publik. Att man på sina håll med framgång använt småkalkar, är mig väl bekant — i Finland sker det regelbundet i Berghällkyrkan i Helsingfors. Där vederbörande präster verkligen finna tungt vägande skäl tala för sedens införande, ha de ingen svårighet att få

råd med avseende på de yttre anordningarna. Som tillräckligt motiv för en dylik reform måste givetvis gälla, att man har sig bekant, att ett flertal församlingsmedlemmar verkligen hysa allvarliga betänkligheter mot den gemensamma kalkens bruk, eller att särskild smittofara å viss ort nödvändiggör exceptionell försiktighet. Men en

beställsam pjoskighet bör ej ha talan i denna sak. Allra minst tillkommer det prästerskapet att genom opåkallat framhållande av möjliga, sannolikt imaginära risker suggerera betänkligheter. För den gemensamma kalken talar alltjämt kyrkans gamla sedvänja samt dess symboliska innebörd.

Yngve Brilioth.

Den Heliga Nattvarden.

Y. Brilioth: Nattvarden i evangeliskt gudstjänstliv.

Trenne sakförhållanden synas mig genom prof. B:s bok om den Hel. Nattvarden ställda i särskilt klar belysning. Det första är, att den kristna Kyrkan i den H. N. äger ett av sina största andliga kapital. Detta kan man knappt undgå att få en stark känsla av, då man läser förf:s analys av det fornkristna nattvardsfirandet. Det andra är, att under medeltiden detta kapital i hög grad missbrukades. Det hade då, för att tala sena tiders språk, råkat i jobbarehänder. Det tredje är, att lika illa vårdat, som detta kapital var under medeltiden, lika illa vårdat är det för närvarande inom stora delar av den svenska Kyrkan, om än på ett rakt motsatt sätt. Var det under medeltiden missbrukat, så ligger det nu ibland oss obrukat. Härtill kunde ett fjärde sakförhållande läggas, som dock av förf. endast skisseras: skall det religiösa livet komma ut ur den utarmning, varunder det för närvarande inom större delen av vårt land trälar, måste det lära att rätt använda den H. Nattvardens kapital, och härvid har det icke minst att hämta impulser från fornkyrkans nattvardsfirande.

Förf. skriver tydligen med stark

känsla för sitt ämne. Han ådagalägger stor beläsenhet, en god förmåga att fatta det centrala i problemen och en mindre vanlig förmåga att begripligt framställa de ofta ytterst inkrånglade sakerna utan att likväl alltför mycket förenkla problemen. Mot en förebråelse i detta sista hänseende garderar han sig för övrigt genom kanske väl ofta återkommande vändningar av detta innehåll: det ligger utanför ramen av detta arbete —.

Boken har både många och stora förtjänster. Utan att på något sätt vilja förringa dess övriga förtjänster skulle jag likväl som det märkvärdigaste med densamma vilja beteckna den omständigheten, att den är skriven på svenska.

Att en svensk vetenskapsman vågat gripa sig an med en stor monografi över Nattvarden ur dogmhistorisk och liturgisk synpunkt, avfattad så att den är tillgänglig för den bildade allmänheten, är onekligen något nytt och hör utan tvivel till det mest glädjande, som är att anteckna från det kyrkliga arbetsfältet under de senaste åren. I all synnerhet är det glädjande, att det liturgiska inslaget blivit så starkt, som det här är. Dels tyder det på

att inom teologien en djupare uppfattning av Nattvardens väsen och värde håller på att arbeta sig fram. Dels torde det vittna om att förf. inom vår Kyrka funnit ett behov efter upplysning på denna punkt, som han velat tillmötesgå. Han torde väl däri knappast ha misstagit sig. Redan att intresset för Nattvarden begynner vakna är ju ett stort framsteg. Ett dylikt vaknande intresse kan nu få en synnerligen hälsosam näring i prof. B:s sakliga och vederhäftiga på samma gång som medryckande och värmande framställning.

Det är väl tvivelaktigt, om någon kyrka i en ställning motsvarande den Svenska Kyrkans, svävar i så fullständig okunnighet som denna rörande resultatet av den liturgiska forskningens arbete beträffande nattvardsliturgiernas utveckling. Sedan Ullmans Liturgiik på 1870-talet har väl intet allvarligt försök gjorts att på svenskt språk framställa nattvardefirandets historia. Och vilket oerhört arbete har dock icke sedan dess utförts. Nu är visserligen prof. B:s arbete, som redan blivit nämnt, ingalunda skrivet enbart ur liturgisk-historisk synpunkt, men den ger likväl även härvidlag en ganska god behållning, även om man nog alltemellanåt tycker, att förf. på detta område kunnat vara litet mer meddelksam. Framför allt skulle nog många av hans läsare varit honom tacksam, om han stundom utgått från en mera blygsam föreställning om deras liturgiska förkunskaper. Men arbetets karaktär av akademiskt specimen har väl omöjliggjort ett tillmötesgående av dylika, annars förvisso icke oberättigade önskemål.

Frågar man sig, hur förf. kommit på den tanken att skriva ett för svenska förhållande så ovanligt ar-

bete, torde man stöta på en öm punkt i den svenska teologiens historia. Sverige har ju i teologiskt hänseende i det längsta omsorgsfullt bevarat sin ställning som filial till Tyskland. Förf. har däremot uppenbarligen inspirerats till sitt arbete av inflytelser, som han rönt av engelsk teologi och kanske framför allt engelskt kyrkoliv, varav han ju är en erkänt framstående kännare. Det är ock uppenbart, med vilket intresse han dröjer vid sin framställning av Nattvardens historia i den anglikanska kyrkan. Påpekas förtjänar emellertid, att han har öppen blick icke blott för den anglikanska kyrkans förtjänster på detta område utan ock för dess fel. Hittills ha de inflytelser, som vi fått från England, i kyrkligt avseende varit av i allmänhet mycket tvivelaktigt värde. Det är glädjande, att vi därifrån börja att få något annat än sekter.

För att ge någon föreställning om det sätt, varpå förf. löst sin uppgift att skildra den Hel. Nattvarden, må en kortfattad översikt av bokens innehåll meddelas. Sedan i ett inledande kapitel »Nattvarden och evangeliet» Nattvardens bibliska rötter undersökts från den nutida exegetiska forskningens ståndpunkt, övergår förf. till ett av de intressantaste partierna i boken: en analys av »det fornkyrkliga nattvardefirandets huvudmoment». Åt vardera av dessa: tacksägelsen, gemenskapen, åminnelsen, offret och mysteriet ägnas ingående undersökning. Vid framställningen av det kristna mysteriet må med tillfredsställelse antecknas, att förf. bestämt avvisar vissa godtyckliga ytterligheter, som en viss religionshistorisk skola genom en svensk representant gjort sig skyldiga till. »Nattvarden i den romerska medeltidskyrkan» avfärdas därefter ganska

knapphändigt. Sedan följas de tre av reformationen skapade huvudriktningarne: »den lutherska linjen», »den reformerta linjen» och »den anglikanska linjen». Åt »Nattvarden i den svenska reformationen» ägnas till sist ett särskilt kapitel. Boken avslutas med en kort blick på »Nattvarden i nutidens svenska kyrkoliv».

Ett stycke i kapitlet om den lutherska linjen har ett alldeles särskilt aktuellt intresse. Jag menar avvisandet av R. Otto's liturgiska idéer å sid. 248 f. Den lika skarpa som berättigade kritik, som här framföres mot dennes liturgiska självsvåld, är värd att observeras, då ju Otto även i vårt land har beundrare, som propagerat också för hans liturgiska funderingar. Ett par citat må anföras: »Väl har bristen på en fast och enhetlig kulttradition vållat, att de reformssträvanden, som här (Tyskland) framkommit, i allt för hög grad fått en prägel av experiment, av ett lätt-sinnigt »Macherei», som är oförenligt med det liturgiska skapandets väsende. Alldeles särskilt gäller det den skola, som utnyttjat R. Otto's bekanta uppslag.» Nattvarden »kan för honom (Otto) över huvud endast få en sekundär betydelse: hans utkast till ritual för densamma förenar ett lekfullt jonglerande med material ur den klassiska gudstjänsttraditionen med liturgiskt högst misslyckade projekt.» »Rent blasfemiskt verkar det att i det liturgiska utkastet till gudstjänst för Vaterlands-Sonntag i den eukaristiska bönen inramning, föregångna av *Sursum corda* etc., finna orden: 'Insonderheit danken wir Dir heute, dass Du uns hast Glieder sein lassen Deines deutschen Volkes'. Gudstjänsten avslutas för övrigt med 'Deutschland, Deutschland, über alles'». Den

Otto'ska nattvardsgudstjänsten karaktäriseras sålunda: »Det hela är en reformert nattvardsakt, utrustad med lutherskt långods och en del sällsamma tillbehör; den tysta bönen, ett i och för sig värdefullt moment, får en så central ställning, att det hela lätt kan te sig som en specialform av den Otto'ska huvudgudstjänsten, med församlingsmåltiden som bihang; nattvardsförmaning och fri bön (här särskilt olämplig) innebära en platt antiklimax efter prefation och Sanctus».

Lika berättigad torde förf:s i samma sammanhang framförda kritik av den tyska högkyrkliga riktningens självsvåld få anses vara. Han inser och erkänner emellertid också denna rörelses obestridliga förtjänster.

Att särskilt de båda sista kapitlen äro ägnade att fånga en svensk läsares uppmärksamhet, säger sig självt. Icke minst avdelningen om den svenska reformationens liturgiska historia bringar åtskilliga nya synpunkter. Jag tänker framför allt på framställningen av den svenska och den latinska mässans inbördes förhållande, ävensom på förf:s uppfattning av predikans ställning under reformationstidens äldre skede. Sin uppfattning av detta senare problem har han dock knappast lyckats framställa lika övertygande som sin lösning av det förra.

Även det lilla försök förf. gjort att teckna »det medeltida utgångsläget i Sverige» är värt allt erkännande. Den lilla skissen synes vittna om att förf. har särskilda förutsättningar att inom vår så gott som fullständigt outforskade medeltida kulthistorias område kunna åstadkomma ett värdefullt arbete.

Med avseende på en detalj må det tillåtas att komplettera förf:s framställning. Det gäller den in-

tressanta antydningen, att vi möjligen i seden att två präster tillsammans tjänstgöra vid altaret ha att se en kvarleva av diakonatet. Förf. tillägger: »Detta bestyrkes nu på ett intressant sätt av von Schuberts skildring. Här heter det, att den förste utdelande prästen är klädd i full ämbetsskrud med alba och mässhake, men »den andre Presten bär den vanliga dräkten». I ännu levande personers minne har denna sed fortlevat. — — —. Intressant vore att få fastställt, när denna sista rest av skillnaden mellan prästens och diakonens roll i gudstjänsten utplånats i Sverige.» (s. 457 f.) Detta spørsmål torde kunna besvaras så, att denna sista rest ännu icke är helt och hållet försvunnen. Om jag icke missminner mig, hade jag så sent som sommaren 1922 tillfälle att iakttaga detta i Göteborgs dom-

kyrka. Under »offertoriepsalmen» inträdde den i prästkappa klädd medhjälparen till altaret, biträdde med administrerandet av kalken samt återvände, sedan distributionen avslutats, till sakristian. Sannolikt fortlever denna sed ännu vid denna kyrka.

Till sist må den önskan uttalas, att det betydelsefulla arbetet verkligen måtte få öppna ögonen på många inom vår Kyrka för de obegagnade skatter, som vi i den Hel. Nattvarden äga, och så verka befruktande på svenskt kyrkoliv inom ett område, där situationen för närvarande är särskilt kritisk. Arbetet torde ha stora förutsättningar, både att väcka ett intresse av här avsedd art och, vad som icke är mindre viktigt, leda det i sund riktning.

Knut Peters.

Recensioner.

Hymnserien för kyrkokörer. Diakonistyrelsens Bokförlag. Stockholm.

I den serie av kyrkliga hymner, som f. n. håller på att utgivas av detta förlag, har nyligen utkommit ytterligare 9 nummer, så att serien f. n. omfattar inalles 68 körsaker.

Av de senast utkomna numren äro ungefär hälften pingsthymner, och flertalet av de nya sångerna äro redan kända och välkända från Hymnarium eller Musica sacra eller båda, och säkerligen är det för många körledare ett glädjeämne, att de utgivits i denna typografiskt utmärkta och synnerligen prisbilliga serie. I fråga om de från Hymnariet hämtade sångerna måste livligt beklagas, att till O. Bloms komposition till den sköna completoriehymnen för pingst »Beata nobis gaudia» fått passera den i Hymnariet upptagna översättningen av Evers. Den andra versen är ett rent monstrum av fulhet:

Guds ande uppå var och en
I flammande eldstungor sken.
Och deras hjärtan fylldes opp
Av helig tro och saligt hopp.

Det synes mig icke heller alldeles juste emot den framlidne translatorn att ånyo utge en diktversion, som han själv övergivit. I sin år 1917 utgivna diktsamling »I helgedom och hem» har han verkställt en synnerligen betydlig omarbetning av denna dikt, och i synnerhet den andra, men ock sista versen har vunnit genom denna omarbetning. Den andra versen lyder där:

Ett mäktigt dån från himlen ljöd,
Där syntes tungor utav glöd,
I heliga apostlars barm
En låga tändes, djup och varm.

En av annan hand verkställd, fullgod översättning finnes för övrigt att tillgå i 1911 års psalmboksförslag.

De veterligen hos oss ej tidigare publicerade hymnerna utgöras av Attwood: Kom helge Ande samt ett arrangemang av den gregorianska melodien till pingsthymnen »Veni creator spiritus», sv. ps. 133. Anmälaren måste bekänna, att han knappast kunde förmå sig att tro sina ögons och örons vittnesbörd beträffande den sistnämnda. Att i nådens år 1927

snöra in en gregoriansk sång på detta sätt i en modern tung, fyrstämig körsättning och i rätlinjig $\frac{3}{4}$ takt, är ett utomordentligt bevis på okunnighet om eller nonchalans gent emot den musikhistoriska forskningen i fråga om den gregorianska sången under de sista trettio åren. Kommer så därtill, att bearbetaren har vanställt melodien genom barbariska och godtyckliga uteslutningar av melismerna, vilka tydligen motstått hans

försök att klämma in dem under fyrtakten. Bearbetaren, som försiktigt nog valt att icke utsätta sitt namn, har av den underbart gripande, av mystik och innerlig fromhet doftande hymnen gjort en sannskyldig beväringmarsch.

Till slut må den önskan framställas, att de närmast följande numren i serien måtte komma att upptaga mera av klassiska körer. Dessa äro tyvärr hittills skäpligen sparsamt representerade. A. A.

Meddelanden.

På förslag till kantorsbefattningen i Gustav Vasa, Stockholm, har kyrkorådet uppfört t. f. kantorn i församlingen, musikdirektören H. Lundvik, amanuensen i generaltullstyrelsen, musikdirektören G. A. Ericson och musikdirektör E. Algård. Valet förrättas den 6 mars.

Organistval. Till organister vid efterföljande förenade tjänster ha valts: i Bonderup-Gödelöv *Herta Johansson*, Håstad; i Gnosjö *F. Blom*, Vaggeryd; i Helga Trefaldighet, Upsala: *A. G. G. Joëlsson*, Hjo; i Rogberga *K. A. Pettersson*, Liatorp; i Hyltinge *A. Gillén*, Edsberg; i Rönnäng *I. Tysk*, Svartnäs; i Ramsjö *H. Öhman*, Luleå.

Till lärare i musik har skolöverstyrelsen utnämnt: vid högre latinläroverket å Norrmalm i Stockholm musikdirektör *E. O. B. Algård*; vid samskolan i Filipstad musiklärarinnan *Karin Nilsson*; vid samskolan i Ängelholm musiklärarinnan *Ester Svensson*, f. Brunson.

Fjortonde Allmänna Kyrkliga mötet planeras till Malmö instundande 8—11 maj. Bland ämnena på det nu publicerade programmet upptages även samtal om församlingssång, kyrkokörer och stiftskörer, vilka inledas av respektive kyrkoherden *F. M. Allard*, Örtomta, musikdirektören *Sv. Sjöberg*, Karlskrona, och docenten *G. Lindberg*, Upsala.

Prästmötet i Göteborg. Biskop Rodhe sen. har uppmanat prästerskapet i Göteborgs stift att i de uppgifter, som skola insändas från de särskilda pastoraten till det stundande prästmötet, även lämna uppgifter rörande radioutsändningen av predikningar.

Från Finland. Under sistlidna december månad utfärdades inbjudan till en kyrklig sångfest i Kristinestad, avsedd att hållas den 25—26 juni 1927. Ur denna inbjudan, som kommit red. tillhanda, anföra vi följande:

Under senaste tid har kyrkosången i våra församlingar tilldragit sig stor uppmärksamhet, och åtgärder hava vidtagits för dess förbättrande. Sålunda blev frågan om församlingssången och den kyrkliga körsången utförligt behandlad vid kyrkodagar i Jakobstad, och ett flertal sångfester med religiöst program hava hållits under de sistförflutna åren i skilda delar av svenska Finland. En frukt av denna för församlinglivet så betydelsefulla företeelse utgör beslutet att nästa sommar på ovannämnda dagar anordna en religiös och kyrklig sångfest i Kristinestad.

Denna sångfest, som arrangeras av Närpes prosteris prästerskap och den nybildade föreningen av klockare och organister i svenska Österbotten, vill omfatta samtliga svenska församlingar i nämnda landsdel.

Vid sidan av sången upptager programmet den religiösa förkunnelsen, och har styrelsens vidtalat personer, som stå i förgrunden av vårt församlingliv, att med tal, predikningar eller föredrag medverka vid festen. På samma gång hava vi sökt så begå, att skilda riktningar i vår kyrka bliva representerade genom sina talare, antingen lekmän eller präster. Festen vill sålunda verka enande och sammanhållande.

Programmet upptager vespergudstjänst, högmässogudstjänster, fest- och kyrkokonserter, aftonsamkväm m. m.

Anmälan om deltagande bör göras hos styrelsens ordförande före den 1 april.

I den religiösa sångens och förkunnelsens tecken samlas till fest nästa sommar i högsommartid i det lilla men sommarfagra Kristinestad från norra, mellersta och södra Österbotten en talrik skara av slättens folk, för vilket kyrkan och de andliga livsvärdena äro dyrbara skatter.

Inbjudan är undertecknad av prosten *Carl Lundberg*, Kristinestad, ordf., pros-

tarna O. Ahlström och I. Nordlund, kyrkoherde A. Forsblom, pastor E. Stenwall, klockar-organisterna B. Blomberg, E. Eriksson och O. Lillhannus, kantor L. J. G. Strähle och dir. cant. O. Sundblad.

Från Tyskland. I samband med kyrkans skiljande från staten i Tyskland kom kyrkomusikerutbildningen i Tyskland i en svår ställning, då denna ditintills varit förlagd huvudsakligast till lärarseminarierna och de sålunda utbildade kyrkomusikerna utgjorde cirka 90 % av hela kåren. För svårigheternas avhjälpande har man nu emellertid kraftigt ingripit. Under hösten 1924 upprättades i Eckernförde (Kiel) den första evangeliska kyrkomusikskolan, följd av en liknande avdelning vid Leipzigs kyrkomusikinstitut samt av en kyrkomusikskola i Aschersleben i Sachsen.

I Eckernförde undervisa, enligt meddelande i Monatschrift für Gottesdienst, utom direktorn 5 akademiker och 1 lärare. Undervisningsplanen upptar per vecka: 1 timmes enskild undervisning i orgel- och klaverspelning; klassundervisning: 2 tim. teori, 1 tim. partiturspelning, liturgik, musikhistoria, orgelbyggnad, orgelbyggnadens och orgelspelets historia, gehörutbildning och musikkiktat, sångmetodik, 2 tim. blandad körsång och undervisningsprov. — I en ettårig kurs utbildas organister för landsförsamlingar och i en tvåårig för mindre stadssamhällen, varjämte skolan förbereder högskolestudier. Intagning sker vid påsk och Mikaelis. Inträdesfordringar: i klaver: att kunna säkert spela skalorna, etyder och svårare sonater; i sång: lättare gehör- och tonträfningsövningar.

Vid den Württembergiska högskolan för musik i Stuttgart har det lyckats direktorn, professor Wilhelm Kempff, att få till stånd upprättandet av en ny avdelning för kyrko- och skolmusik, vilken liksom akademien i Berlin äsyftar att utbilda för högre befattningar.

Den 15 tyska Bachfesten i München är planerad att avhållas den 28—31 maj.

Handboksrevisionen i England. Enligt meddelanden från London har av ärkebiskoparna av Canterbury och York samt de övriga biskoparna det av episkopatet granskade förslaget till revision av den

engelska Kyrkans handbok, »The Book of Common Prayer», måndagen den 5 februari framlagts inför det i Westminster församlade prästerskapet. Sedan reformförslaget sålunda behandlats av Biskoparnas hus, inträder nu frågan i sitt avgörande stadium. Så snart handboksförslaget föreligger, kommer det att bli föremål för utförligare omnämnande i denna Tidskrift. Den som önskar orientera sig i den engelska handboksrevisionens tidigare faser intill år 1925, kan lätt göra det genom professor Yngve Brilioths uppsats: »Liturgiska reformförslag inom Englands Kyrka», publicerad i Festskriften till ärkebiskop Söderbloms sextioårsdag.

Sången i söndagsskolan. Lekmannaskolan i Sigtuna anordnar den 15 febr. t. o. m. 30 mars en kurs för utbildning av söndagsskollärare. I timplanen anges kursen komma att omfatta: metodik 30 timmar, barnpsykologi 24, bibelkunskap 22, tros- och sedelära 22, pedagogik 12, vartill kommer karaktärspedagogik 6, slöjd 24 och sång 6, säger och skriver sex timmar. — Den, som en smula har sysslat med att meddela psalm- och koralkunskap samt arbetat med psalmsångens utförande praktiskt, vet att på en tid av 6 timmar lär man ej hinna med ens det nödortfästaste för att en blivande söndagsskollärare skall på egen hand hjälpligt kunna reda sig med psalmsången. Detta så mycket mera, som man naturligtvis ej kan förutsätta, att deltagarna i denna kurs i gemen hava de musikaliska förutsättningarna för att snabbt tillgodogöra sig undervisningen i sång eller att själva fullfölja studierna. Och barnets tidiga fostern till psalmsång har dock för barnet självt en karaktärsdanande betydelse, som all pappslöjd i världen ej kan få. Icke mindre är sångens vikt för arbetet inom söndagsskolan. Kommer så därtill psalmsångens betydelse under barnåren såsom en inövning i församlingslivet och gudstjänsten. Med djupt vemod måste man — för barnens, för söndagsskolans, för församlingslivets skull — konstatera den brist på förståelse för psalmsångens verkliga vikt i söndagsskolan, som här kommer till synes. Det är beklagligt, att den synes signifikativ för ungdomsarbetet i dess helhet.

Från stift.

Linköpings stift. Motala kyrka. 12 dec. Kyrkosångsafton: Händel: Dotter Sion, Morén: Var kristrogen, Söderman: O, Jesu Kriste, Widéen: Dig vare lov och pris, Kjellberg: Bön, Pachelbel: Sjung Herren en helig sång. Barytonsolo: Kjellberg: Betlehems stjärna, Stenhammar: Denne är min käre son. Orgel: Malling: Herdarna på marken och Betlehem.

Strängnäs stift. Bettna kyrka. Adventss.: Vogler: Hosianna, Wennerberg: Dav. 24 psalm (solo, kör, orgel), Norén: Var välsignad. Vesper: Händel: Dotter Sion, J. A. Josephsson: Se din konung. — Juld.: Bradshaw: Kommen till mig, Haydn: Låt den nya nådetiden.

Lunds stift. Lunds domkyrka. 14 febr. årets första musikafton: Pachelbel: Giacomina; Cesar Franck: Pastorale och Cantabile; Emil Sjögren: Preludium och fuga; Tartini: Sonat i g-moll; Veracini: Largo. Medverkande voro, utom domkyrkokapellmästaren d:r Preben Nodermann, musikdirektör Axel Boberg och violinisten Mario Galli, Malmö. — 28 febr. körkonsert av Palestrina-kören från Köpenhamn under ledning av organisten cand. mag. Mogens Wöldike: Palestrina: Kyrie, Credo, Sanctus och Agnus Dei ur mässan Assumpta est Maria; Cl. Goudimel:

Hörer til, I høje Himle; Th. Laub: Sov sødt, Barnlille; H. L. Hassler: Jesus Christus, unser Heiland; J. Rosenmüller: Welt, adel ich bin dein müde; Orlando di Lasso: Improperium; Hassler: Dixit Maria; Gabrieli: Benedictus; Lotti: Crucifixus.

Karlskrona, Fredrikskyrkan: Kyrkøkorens konsert i anledning av dess 35-års-jubileum: E. Sjögren: Adventshymn (solo, kör, orgel); F. Mendelssohn: Tersett ur Elias (damtrio); J. S. Bach: Aria ur pingstkantaten. A-capellakörer: Palestrina: Varför larma hedningarna? Ebeling: Han är uppstånden; J. S. Bach: Korall ur Matteuspassionen; Hauptmann: Gör porten hög; J. A. Askling: Hymn på böndagar, O. Olsson: Långfredagssång, S. Sjöberg: På doms-söndagen, I. Widéen: Vi för korsat ödmjukt falla; orgel: J. S. Bach: Preludium och fuga c-moll. Solister: fröken F. Johansson, fru G. Karlsson, fröken Brita Sjöberg; vid orgeln: direktör S. Sjöberg och hr. Sven-Gösta Sjöberg. Dirigent för kyrkøkören: direktör Sjöberg.

Göteborgs stift. Hagakyrkan i Göteborg. 24 febr. rundradierades orgelkonsert av musikkdirektör K. Billberg: Renner: Preludium, Philipp Wolfrum: Requiem (Klage und Trost), Erb: Postludium (Ite missa est in festis duplicibus).

Nytkommen litteratur.

Från Diakonistyrelsens förlag, Stockholm:

Hymnserien för kyrkøkörerna:

Kom, Helge Ande, Herre god (Sv. Ps. 133: 1, 4, gammalkyrkl. mel., 7 öre); *Kom, Helge Ande, fyll mitt bröst* (Övers. av T. Knös, mel. av J. W. Franck, sättn. av J. Lützel, 7 öre); *Kom, Helge Ande, till mig in* (Sv. Ps. 138: 1, 9, mel. av Th. Attwood, 7 öre); *Helige Ande, nådens Ande* (Mel.

av Edv. Rodhe, 10 öre); *Kom, Helge Ande, Herre god* (Sv. Ps. 133: 1—3, mel. ur »Cecilia», sättn. av John Morén, 7 öre); *De som så med tårar* (Dav. Ps. 126: 5, 6, mel. av Fr. Kiel, 10 öre); *Gud har av sin barmhärtighet* (Sv. Ps. 144: 1, 5, 10, mel. förreformatorisk, sättn. av John Morén, 10 öre); *Kläd dig i helighet* (Mel. av B. Klein, 10 öre); *Nu blir det sommar, vän och blid* (Text fr. 5:e årh., övers. av E. Evers, mel. av Oscar Blom, 7 öre).

Ledigförklarade

kyrkomusiker- och musikläraretjänster.

- A) Utan förening med folkskolläraretjänst:
- Organ.-, kantors- o. klockarebef. i *Väsby* och *Vikens* pastorat, Malm. l., sökes sen. 21 mars (adr. Höganäs). Blott för manlig sök.
  - Organ.- och kantorsbef. i *Oscar Fredriks* förs., Göteborg, sökes sen. 25 apr. Lön 3,400 kr.; 2 ålderstill. å 300 kr. efter 5 och 10 år; t. v. dyrtidstillägg.
- B) Förenade med folkskollärare- och klockaretjänst:
- I *Gustaf Adolf*, Skarab. l., sökes sen. 17 mars. Skolform B 2; forts.-skola. Org.- o. klock.-lön 700 kr.
  - I *Ed*, Vnorrl. l., sökes sen. 17 mars (adr. Edsbordet). Skolform B 1; slöjd; forts.-skola. Org.- o. klock.-lön 600 kr.
  - I *Ravlanda*, Krist. l., (2:a o. 3:e förslagsrummen) sökes sen. 22 mars (adr. Ravlundabro). Skolform B 2; endast manl. sök. Org.- o. klock.-lön 500 kr. + c:a 120 kr. i arrende.
  - I *Gråve*, Örebro l., sökes sen. 24 mars (adr. Närkes Kil).
  - I *Vassunda*, Sthlms l., sökes sen. 24 mars (adr. Knivsta). Skolform B 1; org.-lön 600 kr.; klock.-lön: boställsavkastn., c:a 100 kr.
  - I *Ed*, Värml. l., sökes sen. 28 mars (adr. Slottsbron). Forts.-skola, slöjd. Org.-lön 400 kr.
  - I *Ökna*, Jönk. l., sökes sen. 30 mars. Skolform B 2; forts.-skola. Org.-lön 600 kr.
  - I *Kall*, Jämtl. l., sökes sen. 31 mars. Skolform B 2; för brist. rum 150 kr. Org.-lön 600 kr., klock.-lön 100 kr., kyrkosångare-lön 100 kr.
  - I *Norrlanda*, Gotl. l., sökes sen. 31 mars (adr. Gothem). Skolform B 2; goss- o. flick-slöjd; forts.-skola. Klock.- o. kantorslön 350 kr.
  - I *Sevalla*, Västm. l., sökes sen. 31 mars (adr. Fortuna). Forts.-skola; org.- o. klock.-lön 600 kr.
  - I *Tveta*, Klm. l., sökes sen. 1 apr. (adr. Mörlunda). Org.-lön 650 kr.
  - I *Hutterstad*, Öland, sökes sen. 1 apr. (adr. Skärilöf). Skolform B 1; forts.-skola; org.- o. klock.-lön 500 kr.
  - I *Ödeshög*, Österg. l., sökes sen. 2 apr. Skolform A; forts.-skola. Org.- o. klock.-lön 600 kr.
  - I *Burs*, Gotl. l., sökes sen. 4 apr. (adr. Stånga) av manl. sök. Slöjd; forts.-skola; klock.-lön 500 kr.
  - I *Halla*, Gotl. l., sökes sen. 4 apr. (adr. Gotlands Hesselby). Även för kvinnlig sök. Skolform B 2; klock.-lön 350 kr.
  - I *Fryele*, Jönk. l., sökes sen. 7 apr.
  - I *Överkalix* kyrkoby Bränna, Norrb. l., sökes sen. 11 apr. Skolform A; slöjd o. forts.-skola. Lärarelön 200 kr. utöver laga min.; org.- o. klock.-lön 1,000 kr.
  - I *Idala*, Hall. l., sökes sen. 12 apr. (adr. Frillesås). Skolform C 1 (trol. snart B 2); bliv. forts.-skola. Org.-lön 400 kr.
  - I *Husby-Arlinghundra*, Sthlms l., sökes sen. 12 apr. (adr. Odensala). Skolform B; forts.-skola. Org.- o. klock.-lön 600 kr.
  - I *Nävetsjö*, Jönk. l., sökes sen. 13 apr. (adr. Lannaskedebrunn). Skolform B 2; forts.-skola. Kantors-, org.- o. klock.-lön 500 kr.
  - I *Ulrika*, Östg. l., sökes sen. 13 apr. Skolform C 1; slöjd, forts.-skola. Kantors-, org.- o. klock.-lön: boställsavkastn., ber. till 500 kr.
  - I *Lerbo*, Söderm. l., sökes sen. 14 apr. (adr. Valla).
  - I *Gullholmen*, Gbgs o. Boh. l., sökes sen. 16 apr. Skolform B 1; klock.- o. org.-lön 400 kr. Sök. utan organistex., med goda vitsord i orgelspelning, kan ifrågakomma. Prov (utan reseersättning) fordras.
  - I *Pajala* kyrkoby, Norrb. l., sökes sen. 19 apr. Skolform B 1(?); org.- och klock.-lön 600 kr. + dyrtidstill.
  - I *Skällervad*, Älvsb. l., sökes sen. 19 apr. (adr. Åsensbruk). Skolform B 2; manl. slöjd, forts.-skola. Org.- o. klock.-lön 800 kr. (org.-examen ej nödvändig.)
  - I *Ek*, Skarab. l., sökes sen. 20 apr. (adr. Ullervad).
  - I *Buttle*, Gotl. l., sökes sen. 21 apr. (adr. Bjärge). Skolform B 2; forts.-skola, slöjd. Klock.- o. kantorslön 300 kr.
  - I *Visnum* (Sjöåkers skola), Värml. l., sökes sen. 21 apr. (adr. Värmlands Björneborg).
  - I *Stenberg*, Jönk. l., sökes sen. 25 apr. (adr. Näshult). Skolform B 2; org.- o. klock.-lön 500 kr.
- C) Musikläraretjänster vid statens läroverk:
- Vid samskolan i *Piteå* sökes sen. 7 apr.

PÅ C. W. K. GLEERUPS FÖRLAG HAR UTKOMMIT:

Av **PREBEN NODERMANN:**

Kapellmästare vid Lunds Domkyrka.

PRELUDIER vid gudstjänsten. Pris 2 kr.

SMÅ KORALPRELUDIER för gudstjänsten. Pris 2 kr.

TRESTÄMMIGA MOTETTER (Lunds Domkyrkas Körsånger 1—5). Pris 1 kr.

1. Kom, Guds dyra gåva!
2. Vid min Jesu sida.
3. Våktare av himlens bud.
4. Hjärten häftigt längtar.
5. Lovom Herran!

HÖGTIDSKÖRER (Lunds Domkyrkas Körsånger 6—10).
Pris 1 kr.

6. Hosianna.
7. Ära.
8. Det är en ros utsprungen.
9. Ditt huvud, Jesu, böjes.
10. Vid Reformationsfest.

TRE- OCH FYRSTÄMMIGA MOTETTER (Lunds Domkyrkas Körsånger 11—14). Pris 1 kr.

11. Mitt hjärta, Jesu, denna dag.
12. Du tålig var.
13. Lovpsalm.
14. Kristus är uppstånden.

ANDLIGA KÖRSÅNGER för hemmet. Pris 1 kr.

1. Upp, psaltare och harpa!
2. Din klara sol går åter opp.
3. Livets färd.
4. Hur länge.
5. O Gud, till dig jag flyr.

UNGDOMSKÖRER för högre allmänna läroverk. Pris 1 kr.

1. Vår svenska fana.
2. Till Norden.
3. Sångarglädje.
4. Friheten.
5. Engelbrektsmarschen.

TJUGOTRE BARNVISOR för svenska skolor och hem
av *J. Nyvall*. Pris 50 öre.

»Det skall i få ord sägas, att dir. Nyvall, organist i Solna kyrka och sånglärare vid samtliga skolor i församlingen, i detta verk visat vara den insiktsfulle pedagogen och den varme barnavännen i lika hög grad, som han är den borne musikern. Man väntar, att sångsamlingen skall komma att ståta med det bekanta: »Veni, vidi, vici».

Genom det ackompanjemang, som är tillagt varje sångnummer, blir arbetet lika kärkommet för den lille eller de små i hemmet som i skolan, där det ju eljest är »massverkan» som livar och stöder utförandet. Och den praktiska åtgärden är vidtagen, att vid föredragning av ett nummer, vilket som helst, bladet icke behöver vändas.

Sånghäftet, som har vårdad utstyrsel och gör intryck av soliditet och hållbarhet, är häftat i stark, böjlig kartong, säljes till det oväntat billiga priset av 50 öre — något som är överkomligt för varje liten »sångare».

John Morén i Folkskolans Vän.